

1. Obiekt

8/1

BLOK ZABUDOWY PRODUKCYJNEJ BROWAR

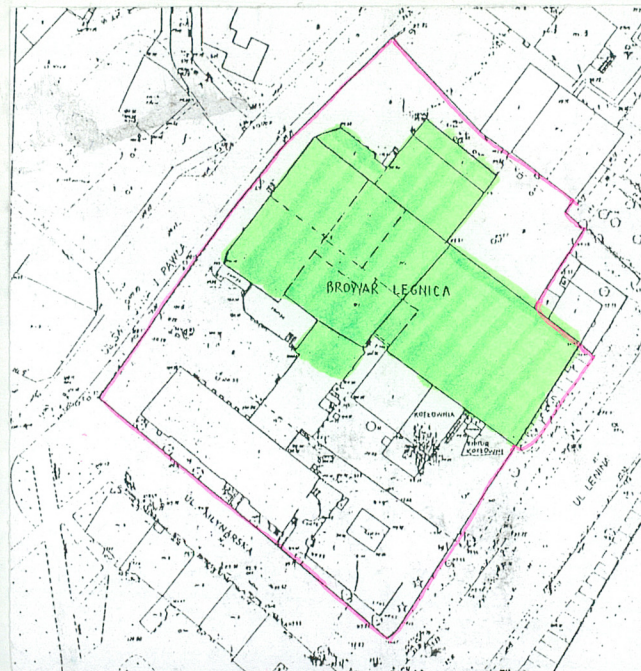
2. Czas powstania

ok. 1866 /
1900 - 1910

3. Miejscowość

LEGNICA

11. Leżakownia - widok od wschodu, neg. 1000/156/6; sytuacja i orientacja.

4. Adres

Browar Legnica
ul. Witelona 6
59-200 Legnica

nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

województwo legnickie

gmina Legnica

pow. miejski

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Liegnitz

7. Przynależność administracyjna
przed 1 VI 1975

województwo wrocławskie

powiat Legnica

8. Właściciel i jego adres

Browary Karkonoskie S.A. w upadłości
ul. Traugutta 7
59-600 Lwówek Śląski

9. Użytkownik i jego adres

Browary Karkonoskie S.A. w upadłości
ul. Traugutta 7
59-600 Lwówek Śląski

10. Rejestr zabytków

Nr

data

12. Autorzy, historia obiektu, określenia stylu

Blok zabudowy produkcyjnej powstał około 1865 roku. Podstawowym i zarazem najstarszym trzonem części produkcyjnej jest zespół leżakowni, fermentowni, drożdżowni i warzelni. Na początku XX wieku został on gruntownie przebudowany i rozbudowany o nowe części. Wokół budynku powstało na przestrzeni lat szereg przybudówek o zróżnicowanej funkcji. Rozbudowa zakładu skierowana była w kierunku północno-wschodnim i północno-zachodnim.

Po przejęciu browaru przez administrację polską w 1956 roku, poprzez lata 60-te aż do początku lat 70-tych, przeprowadzono modernizację infrastruktury produkcyjnej. W latach 1958-1966 zmodernizowano fermentownię i leżakownię. Wymieniono drewniane kadzie fermentacyjne i kufy leżakowe na pojemniki metalowe. Na początku lat siedemdziesiątych (ok. 1971 r.) zainstalowano nową linię rozlewniczą do piwa butelkowego o wydajności od 6000 do 9000 butelek/godz. Około 1975 roku zmodernizowano instalację chłodniczą. Przeprowadzono przebudowę wewnątrz, m.in. zmieniono konstrukcję niektórych klatek schodowych oraz wprowadzono nowe ścianki działowe (głównie na potrzeby pomieszczeń socjalnych). W 1995 roku po raz kolejny zmodernizowano instalację chłodniczą.

Od maja 1996 roku, produkcja w legnickim browarze została wstrzymana. Od tego czasu pomieszczenia bloku produkcyjnego są nieużytkowane.

W 1997 roku zaczęto użytkować warsztat mechaniczny oraz niektóre z pomieszczeń produkcyjnych. Niestety, prace ograniczone były głównie do demontażu wyposażenia.

Rozwiązania architektoniczno-budowlane obiektów wchodzących w skład zespołu produkcyjnego zostały podporządkowane pełnionym przez nie funkcji. W przypadku głównego budynku produkcyjnego (warzelnia, śrutownia, część fermentowni), został szczególnie mocno wyeksponowany przemysłowy charakter budowli, głównie za sprawą charakterystycznego dla początku XX wieku ukształtowania elewacji w surowej ceglanej stylistyce.

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrze, wyposażenie, instalacje)

Sytuacja. Blok zabudowy produkcyjnej stanowiący zasadniczą część browaru, zajmuje większą część działki. Od strony południowo-zachodniej przylegają do niego budynki kotłowni i maszynowni (do leżakowni) oraz budynku administracyjnego (do warsztatu mechanicznego i warzelni). Prawie wszystkie części składowe zespołu produkcyjnego są ze sobą połączone przejściami. Teren wokół budynków jest płaski, utwardzony. Od strony północno-zachodniej znajdują się rampy przeładunkowe. Zespół obiektów w zabudowie zwartej, jedno-, dwu- i trójkondygnacyjnych, w przeważającej części podpiwniczonych, wzniesiony w technologii tradycyjnej, w konstrukcji mieszanej.

Materiał. Ściany nośne przyziemia posadowione na ścianach fundamentowych i na ławach. Ławy i ściany fundamentowe - kamienno-ceglane. Mury piwnic i wyższych kondygnacji, zewnętrzne i wewnętrzne wykonano z cegły ceramicznej pełnej. Większość ścian jest obustronnie pokryta tynkiem cementowo-wapiennym. Część z powierzchni ścian wewnętrznych pokryta płytkami ceramicznymi. Pozostałe powierzchnie pokryte powłokami malarskimi. Grubość murów zewnętrznych zróżnicowana. Stropy międzykondygnacyjne - w formie sklepień ceglanych, żelbetowe, odcinkowe na belkach stalowych, drewniane nagie. Różne stropy występują w różnych częściach zespołu. Przeważają stropy masywne, ogniotrwałe. Oparciem belek stropowych są ściany nośne oraz stalowe podciąg podparte słupami stalowymi i/lub żeliwnymi. Słupy stalowe występują m.in. w piwnicach budynku leżakowni oraz w pomieszczeniach nad leżakownią. Słupy żeliwne istnieją m.in. w warsztacie mechanicznym, warzelni, części leżakowni. Słupy stalowe wykonano jako jedno lub dwugązowe z dwuteowników walcowanych (łączenia za pomocą nitowania). Słupy żeliwne posiadają przekrój kołowy lub wieloboczny. Schody zewnętrzne - betonowe i kamienne. Wewnątrz istnieje wiele klatek schodowych w różnych układach konstrukcyjnych i materiałowych. Istnieją schody jedno i dwubiegowe oraz zabiegowe. Materiał użyty do ich budowy to żelbet, stal i drewno. Dachy są jedno i dwupołaciowe, wszystkie w formie stropodachów. Konstrukcja dachów wykonana jako płatwiowo-krokwiowa ze słupami drewnianymi bądź stalowymi. Pokryciem wszystkich połaci jest papa na deskowaniu pełnym. Nad niektórymi z pomieszczeń istnieją świetliki połaciowe. Posadzki: betonowe, ryflowane płytki żeliwne, terakota. Otwory okienne w głównym budynku produkcyjnym - sklepione łukiem odcinkowym. W pozostałych częściach zabudowy - otwory prostokątne z płaskimi nadprożami. Okna w konstrukcji stalowej, częściowo z drobnym podziałem wewnętrznym oraz w konstrukcji drewnianej, cztero- i sześciodziałowe. Drzwi zewnętrzne i wewnętrzne: jedno i dwuskrzydłowe, drewniane i stalowe. Obróbki blacharskie i rynny wykonane z blachy ocynkowanej.

Plan. Blok zabudowy produkcyjnej tworzy nieregularny plan, stworzony poprzez kolejne przybudówki. Generalnie, można wyodrębnić prostokąt który jest opisany na budynku leżakowni, warzelni oraz fragmencie budynku rozlewu piwa beczkowego. Oś tego prostokąta (całej zabudowy) przebiega, w kierunku: południowy-wschód - północny-zachód. Blok zabudowy podzielony jest licznymi ścianami na poszczególne oddziały produkcyjne i pomieszczenia pomocnicze. Piwnice zajmuje głównie leżakownia oraz pomieszczenia pomocnicze, jak np. pomieszczenia pomp i kolektorów. Na parterze znajdują się, m.in. następujące pomieszczenia: magazyn beczek i myjka beczek, rozlew piwa beczkowego i magazyn piwa, rozlew piwa butelkowego, mag. opakowań zwrotnych, warzelnia, leżakownia, warsztat mechaniczny, pom. socjalne i sanitarne, magazyny, maszynownia chłodnicza, pomieszczenie tanków pośrednich, komunikacja. W skład I piętra wchodzi: stolarnia, stacja uzdatniania wody, fermentownia, drożdżownia, laboratorium, magazyny oraz pomieszczenia socjalno-sanitarne. Na II piętrze znajdują się głównie pomieszczenia magazynowe. W poziomie III piętra istnieje pomieszczenie kadzi osadowej, śrutownia i pomieszczenie zbiorników wody. Obecnie wszystkie pomieszczenia są nieużytkowane.

Bryła. Zespół produkcyjny posiada bardzo zróżnicowaną bryłę. Zasadniczy trzon bloku produkcyjnego tworzy obiekt leżakowni, fermentowni oraz warzelni i śrutowni (trzykondygnacyjne). Wokół głównego budynku produkcyjnego (warzelni) istnieje szereg przybudówek dwu- i jednokondygnacyjnych. Przeważająca część obiektów jest podpiwniczona. Bryły prostopadłościowe, zwieńczone jedno- i dwuspadowymi dachami o niewielkich pochyleniach połaci.

Elewacje. Główny budynek produkcyjny posiada elewacje ceglane, spoinowane z bardzo skromnym detałem architektonicznym w formie opasek okiennych oraz gzymsów międzykondygnacyjnych. W ścianie południowo-zachodniej i północno-wschodniej, znajdują się okna z oszkleniem witrażowym. Elewacje dwu-, cztero- i wieloosiowe. Elewacje pozostałych części zespołu produkcyjnego, tynkowane praktycznie pozbawione detalu.

Instalacje: elektryczne, wod.-kan., c.o., odgromowa, technologiczne (m.in. instalacja chłodnicza i parowa).

Wyposażenie o wartościach zabytkowych zachowało się w formie szczątkowej w warzelni i śrutowni (patrz punkt 24).

14. Kubatura ok. 30.100 m ³	15. Powierzchnia użytkowa powierzchnia zabudowy: ok. 2.860 m ²	16. Przeznaczenie pierwotne Pomieszczenia produkcyjne browaru wraz z zapleczem magazynowym, pomocniczym i socjalnym.	17. Użytkowanie obecne Wszystkie pomieszczenia nieużytkowane.
18. Prace budowlane i konserwatorskie Dzieje zabudowy produkcyjnej legnickiego browaru nacechowane są wieloma zmianami prowadzonymi zarówno w ramach prac budowlanych jak i modernizacyjnych wyposażenia technologicznego. W latach przedwojennych prowadzone były prace budowlane związane z nowo powstałymi przybudówkami oraz z koniecznymi pracami remontowo-konserwacyjnymi. Po 1956 roku, poprzez lata 60-te aż do początku lat 70-tych, przeprowadzono modernizację browaru. W lata 1958-1966 wymieniono drewniane kadzie fermentacyjne i kufy leżakowe na pojemniki metalowe. Na początku lat siedemdziesiątych (ok. 1971 r.) zainstalowano nową linię rozlewniczą do piwa butelkowego oraz wymieniono instalację chłodniczą (ok. 1975). Przeprowadzono przebudowę wewnątrz, m.in. zmieniono klatki schodowe, częściowo stropy, wprowadzono nowe ścianki działowe (głównie pom. socjalne), wprowadzono nowe okładziny ścienne i podłogowe. W 1995 roku po raz kolejny zmodernizowano instalację chłodniczą. Od 1996 roku pomieszczenia budynków produkcyjno-magazynowych są nieużytkowane. W 1997 roku zdemontowano część wyposażenia technologicznego obiektów.		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje) Stan techniczny zachowania bloku zabudowy produkcyjnej jest zróżnicowany. Większość z części zespołu jest w dobrym stanie technicznym. Ściany zewnętrzne i wewnętrzne, stropy, słupy wewnętrzne oraz konstrukcja dachów wraz z pokryciem - w przeważającej części znajduje się w dobrym stanie technicznym. Część ze ścian piwnic i przyziemia jest zawilgocona (szczególnie ściany leżakowni - do II piętra). W wielu miejscach na wilgotnych murach zniszczone są warstwy tynkarskie i powłoki malarskie. Niektóre ze słupów stalowych są silnie skorodowane (głównie w piwnicach). Stan większości pomieszczeń jest zły - ogólny bałagan, zniszczone okładziny ścienne i posadzki. Stolarka okienna jest bardzo zaniedbana, w części pozbawiona szyb. Okna w warzelni z oszkleniem witrażowym poważnie uszkodzone (m.in. wprowadzone wentylatory mechaniczne). Znaczna część wyposażenia technologicznego została zdekompletowana lub zdemontowana i wywieziona poza teren zakładu. Zachowane wyposażenie warzelni zostało omówione w odrębnej karcie ewidencyjnej.	
		20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie Na blok produkcyjny browaru składa się szereg obiektów i pomieszczeń o zróżnicowanej funkcji i przeznaczeniu, które wzajemnie są ze sobą połączone oraz przenikają się funkcjonalnie. Większość z nich posiada jedynie umowne podziały między sobą. Obiekty powstające na przestrzeni połowy XIX i początku XX wieku o różnych, jednak podobnych rozwiązaniach konstrukcyjno-architektonicznych. Na szczególną uwagę zasługuje główny budynek produkcyjny - warzelnia wraz z pomieszczeniem śrutownika, zbiorników wodnych i kadzi osadowej. Proponujemy, aby szczególna ochrona konserwatorska prowadzona była w stosunku do głównego budynku produkcyjnego. Pozostałe części bloku powinny być chronione pod kątem zachowania odpowiednich elewacji i brył, jednak z możliwością ich przebudowy - adaptacji do nowych funkcji. W przypadku adaptacji pomieszczeń produkcyjnych wskazane jest zachowanie, choćby w ograniczonej formie oryginalnej konstrukcji wewnętrznej (m.in. słupy stalowe, żeliwne, stropy i sklepienia). Wszelkie prace remontowo-modernizacyjne winny być prowadzone w uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

Akta weryfikacyjne, Browar w Legnicy, 1991. Egzemplarz przechowywany w browarze w Lwówku Śląskim, w biurze kierownika.

24. Uwagi różne

Patrz również - karty ewidencyjne zespołu i budynków browaru w Legnicy oraz śrutownika słodu i wyposażenia technologicznego warzelnii, wykonane w 1998 roku w BSiDZT S. Januszewski.

25. Opracował: Program komputerowy karty - Word for Windows - BSiDZT S. Januszewski

tekst mgr inż. Janusz Gubański, 18 październik 1998

plany, rysunki mgr inż. Janusz Gubański, 14 październik 1998

zdjęcia fotogr. mgr inż. Janusz Gubański, 06 październik 1998

miejsce przechowywania negatywów BSiDZT S. Januszewski

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO !

22. Bibliografia

W. Dylkowski, T. Gołębiowski, Technologia browarnictwa, Warszawa 1964.

J. Komornicki, Kronika Przemysłu Piwowarskiego cz. 1, lata 1945 - 1980; Spółka "Piwochmiel", Warszawa.

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)**23. Źródła ikonograficzne i fotograficzne (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)****27. Załączniki**

Nr 1 i 2 - dokumentacja fotograficzna..

Nr 3 - dokumentacja rysunkowa.

1. Miejscowość

LEGNICA

2. Obiekt

**BŁOK ZABUDOWY
PRODUKCYJNEJ**

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

Dokumentacja fotograficzna (verte).

1. Widok od zachodu (od lewej - rozlew piwa beczkowego, warzelnia i śrutownia, warsztat mechaniczny, pomieszczenia socjalne i magazynowe), neg. 1000/58/1.

2. Widok od strony północno-zachodniej (od lewej - leżakownia i stacja uzdatniania wody, rozlew piwa beczkowego, warzelnia i śrutownia), neg. 1000/57/4.

Wkładkę założył: mgr inż. Janusz Gubański, 18 październik 1998

Miejsce przechowywania negatywów: BSIDZT S. Januszewski

3. Widok od północy - mag. opak. zwrotnych i bud. rozlewu piwa butlk., neg. 1000/56/4.

4. Widok od północy - mag. wyrobów gotowych i pom. socjalne, neg. 1000/56/3.

5. Widok od południowego-wschodu - bud. rozlewu piwa beczkowego, neg. 1000/58/2.

5. Górne kondygnacje gł. bud. produkcyjnego (warzelnia, śrutownia), neg. 1000/157/4.

1. Miejscowość

LEGNICA

2. Obiekt

BŁOK ZABUDOWY
PRODUKCYJNEJ

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

Dokumentacja fotograficzna (verte).

1. Strop i głowica słupa w warzelni, neg. 1000/157/5.

2. Witraż w południowo-zachodniej ścianie warzelni, neg. 1000/56/1.

Wkładkę założył: mgr inż. Janusz Gubański, 18 październik 1998

Miejsce przechowywania negatywów: BSiDZT S. Januszewski

3. Słupy w pomieszczeniach piwnicy, neg. 1000/157/6.

4. Konstrukcja wewnętrzna i dachowa nad leżakownią, neg. 1000/157/2.

5. Wewnętrzna konstrukcja nośna w pomieszczeniu stacji uzdatniania wody, neg. 1000/156/1.

1. Miejscowość

LEGNICA

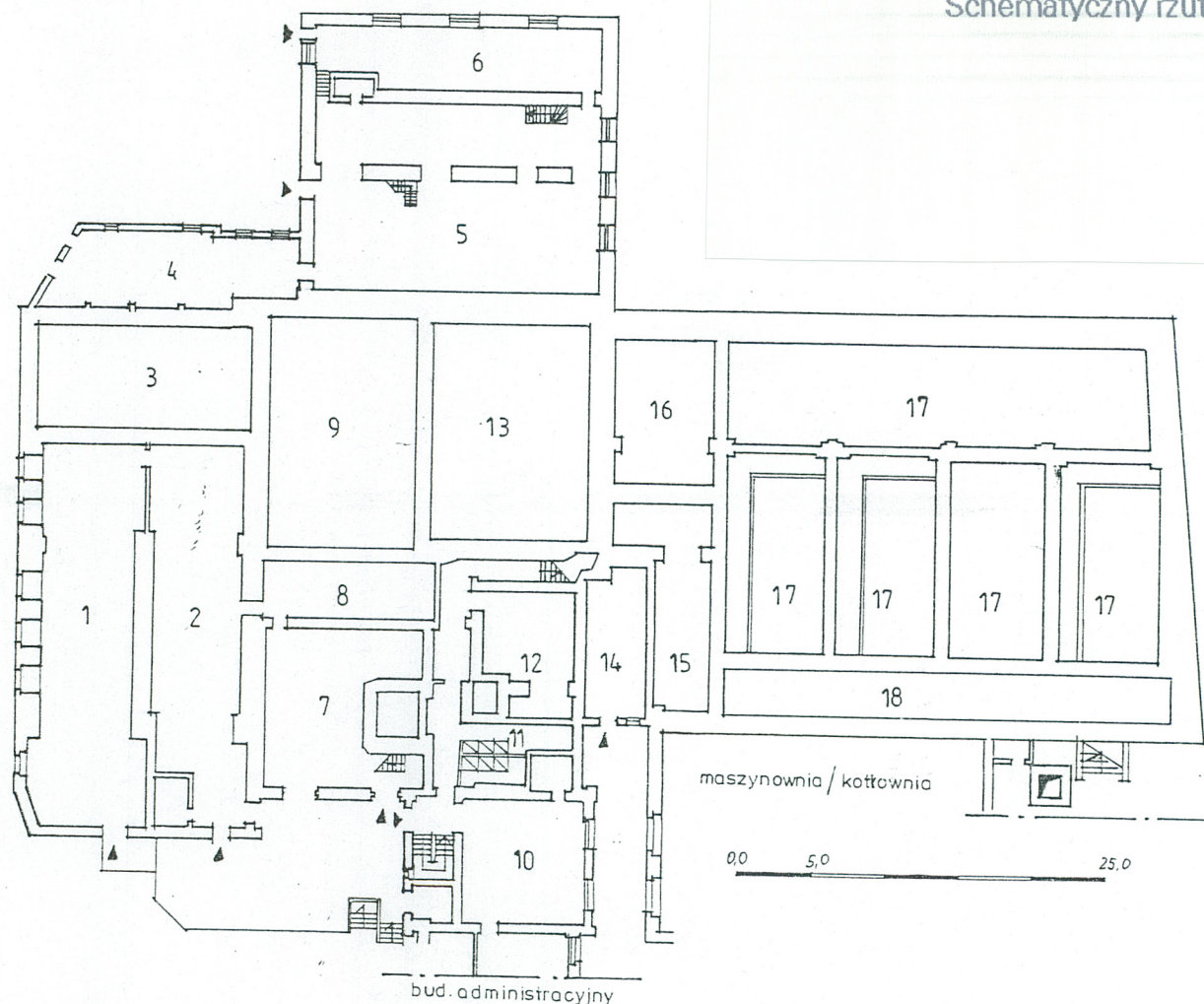
2. Obiekt

**BŁOK ZABUDOWY
PRODUKCYJNEJ**

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

Dokumentacja rysunkowa.

Schematyczny rzut przyziemia

Legenda:

- 1 - magazyn beczek i myjka beczek
- 2 - rozlew piwa beczkowego i magazyn piwa
- 3 - dawny klub "Piekielko"
- 4 - magazyn
- 5 - rozlew piwa butelkowego
- 6 - magazyn opakowań zwrotnych
- 7 - warzelnia (pomieszczenie napędów)
- 8 - pomieszczenie nieużytkowane
- 9 - leżakownia
- 10 - warsztat mechaniczny
- 11 - pomieszczenia socjalne i sanitarne
- 12 - magazyn podręczny
- 13 - leżakownia
- 14 - maszynownia chłodnicza
- 15 - korytarz leżakowni
- 16 - pomieszczenie tanków pośrednich
- 17 - leżakownia
- 18 - korytarz leżakowni

Wkładkę założył: mgr inż. Janusz Gubański, 18 październik 1998

Miejsce przechowywania rysunków: BSiDZT S. Januszewski